

ת.ד. 6424, תל-אביב

THE GOLDA MEIR MEMORIAL ASSOCIATION

P.O.B. 6424 Tel-Aviv 61063

העמותה להנצחת זכרה של גולדה מאיר ועידו

ת.ד. 6424, מיקוד 61063 תל-אביב

ת.ד. 6424, תל-אביב

1995

RE-110

ארכיון ומרכז מידע ע"ש גולדה מאיר

החטיבה לתיעוד בע"פ

ראיון עם עובד נתן, שומר הראש של ראש הממשלה גולדה מאיר

מראיינות: יהודית רייפן-רוגן וטובה שפירא

1.11.1995

ראיון עם עובד - שומר הראש של גולדה מאיר

ת הסיפור שלי, הסיפור התחיל עם גולדה כשהתחלנו, אני למעשה הבחור הראשון שהתחיל לעבוד עם גולדה. עוד לפני בכלל שידעו שהיא הולכת להיות ראש ממשלה.

ש מתי זה היה?

ת אשכול נפטר ב-26 לפברואר ~~1968~~ ¹⁹⁶⁹. ההלוויה היתה ב-28 נדמה לי או ב-27 לפברואר. ב-26. ב-28 נדמה לי, בכל מקרה, בסוף חודש פברואר היתה ההלוויה. ^{68/968}

ש ~~1968~~ ¹⁹⁶⁹

ת אני התחלתי לעבוד חודש לפני. למעשה, ההתחלה שלי ביחידה לאבטחת אישים התחילה ביום שאשכול חטף התקף לב. אני הגעתי בשבע וחצי לעבודה לבוש יפה. בשעה שמונה ורבע עזרתי להוריד אותו עם הכסא למעלית להביא אותו הביתה אחרי שהוא קיבל התקף לב במשרד. הבאנו אותו הביתה. שם ישבנו ליד ביתו עד שהוא נפטר ~~עוד~~ שלושה שבועות. ואז, אחרי ההלוויה התחילו לדבר, התחילו להעיק שמות מי המועמדים לרשת את ~~גולדה~~ ~~לרשת את~~ אשכול בזמנו. השם של אלון עלה, השם של ספיר עלה. אז החליטו בשירות הבטחון הכללי לאבטח את גולדה. כנראה שזאת היתה החלטה שאף אחד מהציבור לא ידע ממנה. אף אחד. וקיבלתי הוראה מהממונים עלי לנסוע אל ביתה ברמת אביב. אני זוכר את זה עד היום. נכנסנו. דפקנו בדלת. אמרתי: "שלום, שמי עובד. אני מהיחידה לאבטחת אישים ואני מעכשיו צמוד אליך." היא חייכה. "מה אני צריכה את זה? מה פתאם? אני לא זה ואני לא זה."

כש... אבטחה לאישיות יש כמה דברים שצריך לעשות, שהאישיות צריכה לעשות. זה לא משנה אם זה ראש ממשלה. ברגע שאת מבטחת מישהו, הדבר הראשון זה שהאישיות צריכה לשבת מאחורה, וגולדה לא היתה מוכנה בשום פנים ואופן. כל מה שניסינו לשכנע אותה, הממונים עלי, אני, שום דבר לא עזר. היא אמרה, אני לא ראש ממשלה. אני לא

כלום. אני יושבת קדימה, ליד הנהג. לא עזר לנו שום דבר. אבל לפחות, אצלנו באבטחה, אמרנו לה¹⁹ גולדה, ביום שאת נבחרת לראש ממשלה זה ברור לך שאת יושבת אחורה²⁰. היא אמרה בסדר. כנראה שהיא גם כן לא היתה כל-כך בטוחה. אני חושב. לפי התשובה שלה ולפי החיוך שלה. אז היה מצב כזה, שהיא היתה יושבת קדימה, אני הייתי יושב אחורה במכונית והיינו נוסעים. ככה נסענו שבועיים, שלושה שבועות אני חושב, עד שהשביעו אותה בכנסת. בשלושה שבועות האלה, במשך הזמן, לאט לאט התחילו להעלות את שמה בציבור כמועמדת להיות ראש ממשלה. ואני לא אשכח את זה. בכל מקום, בכל רמזור שהיינו עוצרים, היו אנשים מסתכלים ואומרים, אה, היא כבר הולכת למות. מה מביאים אותה? זקנה. ואנחנו היינו יושבים ככה ולא ידענו. מפני שאז היתה תקופה שהיו פרטומים שהיא היתה כל הזמן בבדיקות ובטיפולים. אף אחד, אף אחד לא ידע איזה כוח עבודה יש לה. לי יצא לעבוד עם כמה ראשי ממשלות. כל הסיפורים על הכושר או על הבריאות שלה, אני מוכרח לספר²¹ כן עוד משהו על הבריאות שלה. זה היה בלתי רגיל. היא התישה אותנו אבל התשה מוחלטת בכושר העבודה שלה. היא היתה יוצאת בבוקר וחוזרת בלילה מאוחר. אבל מה זה מאוחר? מאוחר, מאוחר. זה אירועים. זה לצאת וללכת ולבוא, כמו נערה צעירה. שום דבר לא השפיע. מה כן? יום שני זה היה קודש. היא מהבית לא היתה יוצאת. ואז היינו רואים אותה עם הצמה הארוכה. זה היה בלתי רגיל. היתה לה צמה. הרי השיער שלה היה אסוף מאחורנית בגלגל. וביום שני זו היתה ההזדמנות היחידה לראות אותה עם צמה, עם שיער פרוע. שלו היית בא לסרק אותה, זה היה שיער ארוך, היה שיער ממש ארוך, עד אחרי הגב. זה עם כל מה שקשור בהתחלה שלנו עם גולדה.

להגיד לך שהיא, היתה לה תדמית של אשה קשוחה ואשה רעה ואשה בלי רחמים, גבר עם כל מה שנלווה לזה. זה כזה בלוף היה. היא היתה ממש כמו אמא. היא היתה דואגת, והיא היתה מסדרת והיתה שואלת ומתעניינת. ובלילה, כשהיינו מגיעים בלילה היא היתה יוצאת, נכנסת

הביתה למטבח ומכינה תרמוס קפה עם עוגיות ומוציאה החוצה לבחורים או לשוטר שהיה איתה. הסיפור הכי מצחיק היה, שיום אחד היא הוציאה בלילה לשוטר תרמוס עם עוגיות והשוטר ישן. אז היא השאירה לו את המגש עם פתק - אני מצטערת, לא רציתי להעיר אותך, אבל הנה הקפה והעוגיות. ברגע שאנחנו ידענו אחרי זה בדיעבד, זה לא דבר גדול שצריך הרבה לעשות מזה פרסום, אבל זה גם כן אחד הדברים שהיא עזרה לו. היא היתה דואגת, היתה מתעניינת ושואלת. כראש חוליה שעבדתי איתה, היא היתה הרבה פעמים קוראת ... היתה מזמינה אותי לטעום מהעוגיות שהיא היתה עושה. ואז היינו יושבים במטבח אצלה והיתה עושה קפה ומגישה את העוגיות שלה. היינו יושבים ומדברים, מה אני חושב, מה אני זה. האשה הזאת היתה אני חושב אשה בלתי רגילה, בלתי רגילה. היה איזה משהו שרציתי להגיז לגביה.

ש אולי איזה דוגמא?

ת בואי אני אגיד לך. הדוגמאות שהיה לנו איתה, לי איתה. היה לה רופא — שקראו לו ד"ר חומסקי צ'ולסיני(!). הוא היה הרופא שלה הרבה שנים. הוא החליט לעשות לה דיאטה. אז הוא היה שולח לה כדורים מארה"ב. היה שולח לה כדורי דיאטה מיוחדים מארה"ב. זאת היתה תקופה שאני התחלתי לגדל את הכרס שלי. לא משהו רציני. והיא התחילה, זה היה אחד הדברים שהיא היתה מתחילה להקניט אותי, שמן וזה. וכשהיא היתה מקבלת את הכדורים, היא היתה קוראת לי אליה למטבח. היתה אומרת, יש משלוח מד"ר חומסקי. תשב. היא היתה באה, הופכת את קופסת הכדורים ועושה ככה - אחד לי, אחד לך. אחד לי, אחד לך. היינו מתחלקים. היא אמרה, כל יום תקח כדור. אלה היו כדורים בלתי רגילים. ככה זה היה איתה.

היה לה חוש הומור בלתי רגיל. היא היתה צוחקת. היא היתה לוקחת ללב הרבה דברים. אפילו שזה היה נראה כאילו שהדברים עברו לה ליד האוזן, אבל אנחנו שהיינו קרובים אליה כמעט כל היום והיינו היחידים, זאת אומרת, במיוחד ראש חוליה שנמצא איתה כל הזמן היה

עובד - שומר הראש של גולדה מאיר

יודע מה עובר עליה ואיך היא מקבלת את הדברים. לפעמים היא היתה יושבת, צוחקת- (מדבר בטלפון). טוביה, חבר שלי ליחידה, גם הוא עבד אתנו, אבל הוא עבד יותר עם דיין. אחרי זה הוא היה ראש היחידה לאבטחת אישים במשרד הבטחון.

ש טוביה מה?

ת טוביה לבנה. זאת היתה גולדה. היא היתה דואגת לנו, היא היתה כל הזמן מתעניינת ושואלת.

ש אתה יכול להזכר אולי, למשל, כשאתם נוסעים למקומות מסויימים, אירועים?

ש אתה נסעת איתה גם לחוץ-לארץ.

ת כן.

ש תוכל לתת כמה דוגמאות איך היחס, איך היא התקבלה. ... נסיעה לארצות-הברית, מבחינה אישית יותר ...

ת בכל מקום שהגענו קיבלו אותה יוצא מן הכלל. זאת אומרת, ... ר'ספקט של ראשי מדינות. אני נסעתי עם נשיאים וראשי ממשלות במדינת-ישראל. כמו שקיבלו אותה לא קיבלו באף מקום. אני לא יכול להגיד לך אם זה בשיחות שהיו ביניהם או בסיכומים. אני מדבר אתך במפגש הבינאישי, בין אחד לאחד.

ש למה אתה מייחס ~~לך~~?

ת תראי, בזמנו ניקסון, הנשיא ניקסון מאד מאד העריך אותה. קיסינג'ור

בזמנו, ~~שהוא~~ מאד מאד העריך אותה. ועוד כל מיני מקומות, למעט

אחד, שאותו היא לא סבלה והיא גם נתנה לו, היא גם אמרה לו את זה,

זה קרייסקי מאוסטריה, ~~שבנו~~ היא ממש תיעבה אותו. ~~היא ממש~~

~~הייתה אתה~~ כשאני סיפרתי לה ~~שאתה יודעת~~ שאני באיזה שלב גם

טיפלתי באח שלו, אח שלו היה ירושלמי. ... היה לו אח לקרייסקי

בירושלים. ואח שלו היה קצת משהו בראש והוא גר בשכנות של

ההורים שלי. ואנחנו הכרנו אותו. מדי פעם היינו הולכים אליו קצת,

עוזרים לו. ~~אח~~ ~~היא~~ ~~זהו~~ ~~הוא~~ ~~היה~~ הרבה שנים התעלם ממנה ולא התייחס

אליה. סיפרתי לה את זה. היא ממש לא אהבה אותו. היא סלדה ממנו.

— זה היחיד (קו"ס)

היה לה למשל וילי ברנדט, היה ממש ידיד שלה. מיטראן היה ממש ידיד שלה. ואני אומר לך את זה שהיינו רואים. אנחנו היינו באים אליה, באים איתה והמפגש הראשון היה איתה. זאת אומרת, היו באים לקבל אותה, היית רואה איך הם מקבלים אותה, באיזה חום בלתי רגיל.

ש אתה מייחס את האהדה הזאת לצד האישי?

ת יש כאן את הדבר האישי בטוח. ~~יש כאן את הדבר האישי בטוח.~~

— ~~השמות~~ וחוץ מזה, הם כיבדו אותה. הם ממש כיבדו והעריכו אותה. אני לא רוצה לעשות השוואות עם אחרים, בכירים אחרים. אבל אצלה זה היה כל-כך בולט וכל כך נראה לעין ומשמעותי. ~~היה לה ממש~~ הם ממש היו חברים שלה.

יום אחד, אני לא אשכח את זה, ישבנו בלונדון. היה כינוס של הוועידה הסוציאליסטית בלונדון. אני הייתי בחדר איתה. זה היה אולם ישיבות גדול. ~~יש שם~~ יצאתי רגע החוצה וראיתי שם איזה סנטור אמריקאי

— ~~שהוא היה חבר שלה. שכחתי את השם שלו. הוא היה ... ליבר ... זה הוא~~

— ~~לא ידעתי~~ אבל אני ידעתי שהם חברים טובים. אני ידעתי את זה מכיוון

שבאחת הנסיעות שלי פגשנו אותו בסנאט וראיתי את המפגש ביניהם.

אז נכנסתי אליה, אמרתי לה, גולדה, אני חושב שראיתי את ... בלובי

של המלון. היא אמרה לי, אוי, תעשה לי טובה, תקרא לו. אני רוצה רגע

לדבר אתו. אני רץ מהר החוצה ואני לא מוצא את הבחור. אבל עשיתי

חישוב, אמרתי, הבחור לא יכול לצאת מהמלון. הוא במלון. התחלתי

לחפש אותו. אמרתי, נכנסתי לשירותים. ואז הבחור עומד בשירותים

— ועושה את צרכיו. הוא לא ידע שהיא שם. הוא כנראה הגיע לשדה.

ולא ידע שהיא שם. ואז אני עומד לידו ואני אומר לו, ... גברת מאיר

מאד רוצה לראות אותך. היא נמצאת בקצה השני של האולם. הוא חטף

שוק חיינו. בן אדם עומד בשירותים. פתאם ניגש אליו אחד, אומר לו,

גברת גולדה מאיר רוצה רגע לדבר אתך.

אז זהו. זה היחסים שהיו לה. היא בכל מקום, במיוחד בקהילה היהודית, בכל מקום שהיא הגיעה קיבלו ונשאו אותה על ידיים, על כפיים.

ש אני מבינה שאתה היית צמוד אליה גם כשהיא הסתובבה פה בארץ.
 ת כן. גם בארץ. אני אומר לך, בהתחלה, הכל עד יום כיפור, כשהממשלה נפלה. הבחירות היו באפריל 1974, מנובמבר 1973 עד אפריל 1974 היה כעס גדול של קבוצה ... אני כאן לא רצה להתערב, שכל מיני אנשים רעים במדינת-ישראל ~~עושים עכשיו~~ מנסים לעשות עוול ולזרוק עליה בוץ. ... של אנשים אחרים שהיו בממשלה ומנסים להפיל חלק מהאחריות. ואני לא מתבייש להגיד, אחד כמו רוני מזיני, אחד כמו בראון שהיה עוזר של משה דיין. אני אומר לך, עד אפריל 1974, התקופה הזאת של ארבעה-חמישה חודשים.

ש איך היא התמודדה?

ת זה היה קשה. אני הייתי איתה במלחמה. נסעתי איתה לחוץ-לארץ במלחמה, הנסיעה הגדולה שהיא נסעה ב-21 לנובמבר, ב-18 לנובמבר לווינגטון. היה לה קשה.

ש אתה יכול אולי קצת, אם מותר לך, אם אתה מרגיש שאתה יכול לפרט קצת דווקא בתקופת המלחמה? כי אתה ידע שמאיר פעיל למשל הוא עבר על כל הדיונים בממשלה בצוות קבלת ההחלטות הם הורידו את הכובע בפניה. זאת אומרת, ~~אך~~ לא כולם עם אצבע מאשימה. לגבי התפקוד בזמן המלחמה. אבל מעניין אותי הצד האישי יותר.

ת אני רוצה להגיד לך משהו. בזמן המלחמה, בואי נגיד ככה. עד תחילת המלחמה היא אחרי משה דיין בכל מה שקשור לבטחון, אחרי משה דיין. הוא היה האורים והתומים שלה. היו לזה השלכות לגבי קבלת החלטות בנושא המדיני. אי אפשר להפריד את הבטחון מהנושא המדיני. היו לזה השלכות גם להחלטות בדרג הכי גבוה בתחום המדיני ~~ואת כל הפרסומים כאילו שהיא דחתה את הנסיונות המצריים~~ לשלום. שקר וכזב. ~~זה~~ הכל היו המלצות שהתקבלו בצדק או לא בצדק. יכול להיות שהיתה כאן טעות. אבל ~~אך~~ כבר ביקורת אישית שלי. אני

אף פעם לא דיברתי על זה. אני גם לא רוצה לדבר על זה. אבל אני חושב שחלק מהדברים חייבים להאמר וצריכים להאמר. היו לה גם הרבה זכויות. מזה מה שמנסים לצייר אותה עכשיו זה קצת כואב לי ומרגיז אותי. אני לא אומר שהיא צריכה להתנער מאחריות. היא היתה ראש ממשלה. אין ויכוח על זה. היו טעויות. היא פשוט האמינה והלכה אחרי

משה דיין שהוא היה בשבילה הכל זה קשה. תשמעי, משנת 1970 היו ~~זוהו היה~~ מעריץ שלה, מעריץ שלה. היחסים ביניהם היו בלתי רגילים. בלתי רגילים. הוא כל כך אהב אותה. הם היו באים והיא היתה באה כל פעם ומביאה לו מתנות ולא שוכחת מתנות לילדים שלו לימי הולדת והיו יחסים בלתי רגילים.

ש היכן התקיימו הפגישות? בארץ או בחוץ-לארץ?

ת לא. אני מדבר על הפגישות בארץ. הפגישות בארץ היו בכל מיני מקומות בארץ. היא היתה מגיעה לכל הפגישות האלה. וכל פגישה כזאת זה היה לילה שלם. זה לא שהיו באים לפגישה במשרד ולוחצים ידיים ושלוש שלום והולכים. להגיע לפגישה זה היה לוקח שעתיים. הפגישות בדרך כלל היו במקומות נידחים מאד. או על שפת ים סוף או שפת ים המלח או באיזה מקום אחר, בכל מיני חורים כאלה, שהיינו ~~מבדלים~~ קרוונים ~~שם~~, והפגישה הזאת היתה מתחילה בפגישה ובאמצע עם ארוחת ערב גדולה אחרי זה עוד פגישה. זה סיפור שהיה כמעט לילה שלם.

ש אני מבינה שהיוזמה לפגישות האלה באה משני הצדדים.

ת בהסכמה. בוודאי. תשמעי, אני אמרתי כל הזמן, המלך הזה, המלך הוא איש אמיץ בלתי רגיל. אני כבר לא מדבר על אומץ מדיני. אומץ אישי. האיש היה בא לבד. לא שתגידי שהוא היה בא עם גדודים ושומרים. בכל זאת, הוא היה עולה על מסוק, מטיס את המסוק לישראל, נוחת בישראל לבד. אף אחד לא היה אתו. שום דבר לא היה אתו.

ש ואיך הסתדרתם עם כל הצדדים האחרים, שידעו ...

ת אף אחד לא ידע את זה. זה היה סוד מדינה. היו ...

~~הוא היה~~

עובד - שומר הראש של גולדה מאיר

- ש ~~זה סתם סיסטמים מאד נחמד.~~
- ת הנה, אולי טוביה יש לו גם סיפור. טוביה גם עבד איתה. טוביה, אתה רוצה תה, קפה?
- ש מה שאני רציתי אולי, אם אתה יכול לנסות על-ידי דוגמאות להמחיש קצת יותר גם את מערכת היחסים שלכם וגם אולי- כי היא הרי היתה אשת שטח, תמיד היא היתה אשת שטח. אני מתארת לעצמי, גם כראש ~~מסמלה~~ גם בתפקידים סודיים, היא מאד מאד הרי אהבה ויותר העניין הזה של המגע. זאת אומרת, נורא חשוב לנסות ולהמחיש על-ידי דוגמאות בעצם בסופו של דבר הדוגמאות הן אלה שנחרטות בזכרון. ... ~~פה ושם זה מאד - אולי כולל גם עניין המחלה שלה שאני מבינה שהיא שמרה בקנאות על פרטיות.~~
- ת אני לא אספר לך את הסיפור של המחלה. הסיפור של המחלה היא שמרה לא בקנאות, אלא בציפורניים. ואנחנו עזרנו לה לשמור. אני אספר לך איך אנחנו שמרנו על זה ~~בא~~ כשהסיפור התחיל לצאת, זאת אומרת, כשהיא ~~התחילה~~, היתה צריכה להתחיל לקבל טיפולים מחוץ לבית, אז היתה בעיה. והיתה בעיה להביא אותה לבית החולים הדסה. היא היתה צריכה לקבל הקרנה. להביא אותה לבית החולים הדסה כדי שהיא תקבל הקרנה, תכנס ותצא בלי שאף אחד ידע מזה. הכוונה בלי שאף אחד ידע מזה, כולל ה"סטף" של בית החולים. היה רק רופא אחד, שהוא כבר לא בחיים, הפרופסור שהיה שם אחראי על המחלות האלה, הוא היחידי שידע. וההקרנה בהדסה נותנים במרתף, בקומת מרתף. עכשיו, את גולדה אי אפשר להסתיר. אי אפשר להלביש לה פאה, לזה לא היה עוזר. היו מזהים אותה גם אם היתה אף שפם. ואנחנו חשבנו איך אנחנו מביאים אותה. זו היתה אופרציה בלתי רגילה. מאבטחים, שומרים, אנשים, זה היה כזה בלאגן.
- אז באתי ואמרתי, חבריה, בואו אני אמצא לכם פתרון. אין שום בעיה. הפתרון היה שאני הייתי מסיע את גולדה עם החיפושית שלי לבית החולים. הייתי מביא אותה מתחת למרתף. אף אחד לא היה שם. הפרופסור הזה היה מחכה לנו, והיה מכניס אותה פנימה. ואיך היינו

עושים את זה? היינו נוסעים עם גולדה אל מחוץ לירושלים. למשל, לדוגמא, היום זה כבר לא מחוץ, היום זה כבר ירושלים, איזור גבעת שאול, יער ירושלים. היינו נוסעים עם המכוניות. אני הייתי מחכה עם החיפושית, היא היתה יוצאת מהחיפושית. היינו שמים עליה מטפחת ראש והייתי מסיע אותה וככה מביא אותה לבית החולים. אני זוכר, קראנו למבצע הזה "מבצע מטפחת". אני המצאתי לזה שם, מבצע מטפחת ראש, מטפחת.

היה שלב שנסעתי לטוקיו עם ברלב, הייתי צריך לנסוע עם ברלב לאבטח אותו. ובטוקיו קניתי לה מטפחת ראש יפהפיה ממשי. הבאתי לה את זה ואמרתי לה, גולדה, זה בתקווה שתהיי בריאה ושהכל בסדר, "מבצע מטפחת", הנה יש לך מטפחת ראש ממש יפה. וזה הסיפור. —
 היחידי שידע מהסיפור זה היה גלילי. אף אחד בלשכה לא ידע. ובשביל להסביר לך, להעלים ראש ממשלה זה לא כל כך פשוט. יש עובדים. יש מזכירות. יש מנהלים שכל אחד מנסה ~~ל~~להגיע ללבה ולדעת מה היא עושה 24 שעות. פתאם ראש הממשלה נעלמת להם לשלוש שעות והם לא יודעים איפה היא.

ש באמצע היום.

ת אף אחד. לא. זה תמיד היה בחושך. תמיד זה היה בחושך. זה היה לא פשוט. כולל המאבטחים שלי לא ידעו לאן היא נוסעת. אני הייתי נוסע עם חוליה של ארבעה-חמישה חבריה מאחורי. הם לא היו יודעים. הם היו יודעים שהם רק צריכים להוריד אותי, להסיע אותי, להסיע אותה לנקודה מסויימת, להוריד אותה, להעלות אותה אלי לאוטו, לנסוע עם האוטו לכיוון אחר לגמרי, לחכות לקריאה שלי, ולהחזיר אותה בחזרה. זה לא כל כך פשוט. ואני אגיד לך, הבעיה שלנו היתה הלשכה. מהמזכירות, מהלשכה וכל היועצים מסביב, אף אחד אף אחד לא ידע. וזה לא כל כך קל להעלים ראש ממשלה. אחרי זה לא משנה שהיה, היינו גם מעלימים אותה לימים. היו לה נסיעות לשאח לאירן. אני בנסיעות האלה איתה לא נסעתי. נסעתי אחרי זה עם ראש הממשלה,

עם רבין. אבל גם כן, היו נסיעות של יום יומיים, שהיא פשוט לא היתה בארץ.

ש — איך אתה מסביר שאז לא היו הדלפות? זאת אומרת, התקשורת גם ~~היתה נחות שאלה~~, ~~פחות מתעניינת~~, או היא לא היתה תקשורת כל כך, ~~היום כל דבר~~ אין מעצורים.

ת — היום, שוב לדעתי האישית, מי שמנהל את המדינה ~~ה~~^ל התקשורת. היום כל דבר נמדד איך התקשורת תראה למחרת. רייטינג. ש

ונ — לא. תקראי לזה רייטינג. זה לא רייטינג. איך זה יראה כתוב, איך זה יראה בטלוויזיה. אז הטלוויזיה היתה בחיתולים והיה מה שנקרא בזמנו ועידת עורכים שהם היו, כשהיו מדברים איתם אז היה בטוח שלא יצא משם שום דבר. ~~הם~~^ל להם אחריות לאומית, בואי נקרא לזה. היום אין דין ואין דין. היום זה הפקר. כשאני ישבתי באחד הגלגולים שלי כממונה על הבטחון במשרד ראש הממשלה, אני פגשתי הרבה עיתונאים שאני ... למשרד ראש הממשלה. חלק מהם אני הכרתי. חלק מהם הכרתי מחדש. היו יושבים, היו מספרים לי שיש אנשים שמקבלים משכורת ממערכות עיתונים, על מנת לספר, ואנשים בכירים, על מנת להדליף דברים. להגיד לך אם זה אמת או לא אמת, אני לא יודע. אבל אם עיתונאי אומר לי את זה, ~~זה קצת~~ ... ידעו אז איך לנטרל את העיתונאים. זאת אומרת, נתנו להם מה ~~שרצו~~^ל לתת להם. אבל זה לא כמו שהיום ~~העיתונאים~~ שיושבים עיתונאים בתוך הלשכה ומסתובבים בתוך הלשכה. זה אחרת לגמרי. זה ~~אחרת לגמרי~~. ההתייחסות לעיתונות ולכל הנושא הזה של תקשורת ~~וגא~~ בכלל לא דומה למה שהיה פעם. זה לא היה כך.

ש — אם אני רוצה רגע לחזור לעניין המחלה. הרי ידוע שכשמקבלים הקרנות לפעמים מרגישים לא טוב. זאת היתה הסיבה שעשיתם את זה בערב, כדי שיהיה לה זמן להתאושש בלילה? כי אני מבינה שלמחרת בבוקר היא תפקדה כאילו שום דבר.

ת כן. בדרך כלל היו ימים ~~שבת~~ למחרת לא היו יוצאים מהבית. בדרך כלל זה היה ביום שני. ביום שני הקבוע היה ידוע שגולדה מאיר בבית. זה חוק. אף אחד לא מפריע לה, לא מטריד אותה. היא עושה מה שהיא רוצה. ~~היא~~

ש וזה היה יום ההתאוששות.

ת זה היה יום ההתאוששות שלה. או בשבתות. או בלילות שישי. היו ימים שלא היתה לה בעיה. כנראה שזה היה במינון לא כל כך גבוה וזה לא השפיע עליה כל כך. אבל היו ימים שזה השפיע עליה מאד. והיא למחרת לא הלכה לעבודה. אבל זה תמיד היה יום שהיא היתה, זה היה היום החופשי שלה. אבל אני אומר לך, קצב העבודה שלה אין לו אח ורע. היחידי שמשתווה אליה מבחינת זה, זה פרס. היו דיונים עד שתיים בלילה, שלושה לפנות בוקר היינו מגיעים, היינו מותשים לגמרי. והיא עוד בשלוש לפנות בוקר אומרת, תכנס, תשתה אתי קפה. את מבינה? שלוש בבוקר. זה היה דבר בלתי רגיל. והיא בבוקר היתה יוצאת כמו חדשה. שום דבר לא קרה. היתה יושבת במשרד כל היום. זאת אומרת, לא יושבת. פעילה. זה לא שהיתה יוצאת בשעה שתיים לעשות "שלף שטונדה" ולחזור חזרה. אין. היא היתה כל הזמן בעבודה. זה היה בלתי רגיל.

ש יש עוד שאלה שאולי ... מדברים הרבה על "המטבח". משתמע ~~ב~~ שהיו ~~שם~~ מצד אחד רכילויות, מצד אחד קבינט מלחמתי. אתה היית נוכח או ידעת על הפגישות האלה במטבח?

ת אני רוצה להגיד לך כך. השם של המטבח הזה יצא בגלל שבמטבח היה נוח. היה לה מטבח גדול בירושלים והיה שם שולחן אוכל והם היו יושבים שם. ~~וב~~ ~~לקום~~ ~~אולי~~ ~~לעשות~~ ~~קפה~~ ~~עכשיו~~, מי היה בא לשם? היו לה ידידים, היו לה חברים בממשלה שהיא היתה מדברת איתם חופשי, לא בצורה רשמית. גלילי ובזמנו שמשון שפירא, שהיו יושבים אצלה והם היו מדברים ומתייעצים ומעלים כל מיני בעיות. אבל זה היה יותר מפגש חברתי. ~~שלה~~ היו יושבים לא כשיבה רשמית. לא יצאו פרוטוקולים שם ולא זומנו מומחים שיתנו חוות דעת או כל מיני

עובד - שומר הראש של גולדה מאיר

יועצים שהיו יושבים. אלא יושבים באווירה חופשית ומדברים ביניהם דברים שהחבריה היו מביאים לישיבת ממשלה פחות או יותר מגובשים. איך אומרים? זה היה יותר על תקן של גיבוש. את מבינה? אבל החלטות אופרטיביות, לדעתי ולהערכתי לא יצאו משם. זאת אומרת, תראי, אם היה דבר שעומד על סדר היום. עכשיו, בישיבת ממשלה את יושבת, יש לך 20 איש, כל אחד צועק וכל אחד מדבר וכל אחד מקשקש וכל אחד זה. למעשה, לרדת לעומק העניין היו לה כמה חברים ~~ש~~ שהיא היתה מדברת איתם חופשי ומתייעצת איתם. כי בסוף תדעי לך, תמיד ההחלטה האחרונה בסוף זה ראש הממשלה. זה לא יעזור. כמה שיגידו דמוקרטיה ~~זה~~ ~~מפני~~ ~~הכל~~, מי שבסוף אומר את המלה האחרונה זה ראש הממשלה.

ש אבל היא נהגה להתייעץ.

ת היא נהגה להתייעץ. בטח. בטח. היא היתה-

ש ותמיד היו אותם האנשים האלה?

ת כן. תשמעי, זה היה גלילי וזה היו כל מיני-

ש ספיר גם?

ת ספיר.

ש ~~ואסתר~~: זאת אומרת, אלה שהיו באים באופן קבוע.

ת היו לה כמה חברים שהיו בממשלה. זה היה... בזמנו שהיא גרה אצלו

בבית. הרי כשהיא נבחרה לראש ממשלה הבית ולא התפנה. מרים ולא

רצתה לעזוב את הבית, זאת אומרת, לא פינתה את הבית למחרת. זה

לקח הרבה זמן עד שהיא פינתה את הבית. אני אומר את זה ב-

ש דיפלומטיות.

ת כן. היא היתה צריכה לגור. תשמעי. איפה היא תגור? אז ... אמר לה

בואי תגורי בווילה שלי. היא היתה חברה שלהם גם. אז גרה תקופה

בווילה אצלם. אחרי זה גרה תקופה אצל ~~ב~~ בנבניסתי בבית הכרם. (אז)

ש... (לא ~~היה~~) לא. האח שלו.

ת לא. הבנקאי. היועץ. היא גרה אצלם עד שהתפנה הבית. אז ספיר היה

חבר שלה טוב. ~~היה~~ היה חבר שלה, גלילי. שמשון שפיר ~~היה~~ היה חבר שלה.

הם היו יושבים ומדברים ביניהם. זה קבוצה של אנשים שנפגשו לא רק כשהיא היתה ראש ממשלה. גם כשהיתה במפלגה. לפעמים גם היה מגיע דיין. ~~לפעמים היה מגיע גם דיין~~ אבל דיין היה מגיע כשהיה עניין.

ש אתה זוכר שינוי כלפי דיין בתקופה אחרי מלחמת יום כיפור?

ת במלחמת יום כיפור, בואי אני אגיד לך, דיין נתן לה הרבה לפסנדי(?) הפחיד אותה. תשמעי, היה לה קשה מאד. ... כל הסיפור הזה שנפל(?) וזה, זה נכון, שהנה חורבן והנה חורבן והנה חורבן.

ש אז ...

ת אמת. ברלב. ואז התחילו להגיע אליה הצהרות של אריק שרון ~~הברון~~ והתחילו להיות לה צרות בצפון. היא שלחה את ברלב לצפון/לדרום. הוא נתן לה חדר שם.

ש זאת היתה החלטה שלה לקרוא לחיים ברלב?

ת החלטה שלה להוריד את חיים ברלב. להגיד לך שזה בא עם דיין? לא יודע. אני לא יודע להגיד לך. אני רק אומר לך שזאת היתה ההחלטה. בזמן המלחמה, וזאת ההערכה שלי, היא השאירה את דיין קצת הצדה וברלב הפך להיות יותר ויותר-

ש ברלב היה אז בצבא.

ת לא. ברלב היה שר.

ש לא. כבר היה שר.

ש קראו לו.

ת ברלב היה שר המסחר והתעשייה.

ש נכון. והיא לא סמכה על דדו?

ת היא סמכה על דדו. ~~היא סמכה על דדו~~ אבל איך יכול- תשמעי, היה

כאן דבר בלתי רגיל. הרי ההתראה על המלחמה קיבלו. קיבלו התראה מפורשת. ואני אומר לך את זה שוב, אני לא יכול להגיד לך בשבועה שכך הדברים היו, אבל ממה שהתברר(!), אנחנו ישבנו במרחק של מטר

~~של~~ על דדו צעק לגייס. דדו רצה לעשות ודדו רצה לפעול כשהדברים

היו אחרת נראים. ... עם דיין ... אני אומר לך, אני לא אחראי על

הדברים. אני לא יכול להגיד לך את זה מוסמך, אבל אני הייתי קרוב

- (13) (14)
- לזה. הוא יעצר את הסיפור, ואחרי זה, כאב לה מאד מאד מה שקרה לדדו. זאת אומרת, שירד הכל עליו, שהאשימו אותו. היא מאד העריכה וחיבבה מאד מאד את דדו. מאד. אבל דיין היה, תשמעי, הוא היה -
- ש הוא היה אליל ...
- ת הוא היה אליל, הוא היה שר בטחון. זה מה שהיה איתה. אבל -
- ש וגילי אז לא התערב? אלון, גילי? זאת אומרת, כל אלה שהיו בפלמ"ח.
- ש כל הגנרלים.
- ת — אלון תמיד היה ~~ל~~ איזה חיץ בינה לבין אלון. לא יודע למה.
- ש אבל אני מבינה שהיא הופתעה בעצם במצב של היועץ הראשי שלה אכזב אותה קשות, דיין. הבחור שהיא מסמפטת אותו בכל זאת הוא היה רמטכ"ל ויש דברים שהוא לא דאג להם בזמנו. אז היא קוראת לברלב מפני שעליו אפשר לסמוך, והוא דמות לא רק סמכותית, אלא גם ידען גדול וגם שקט בכל הפאניקה האיומה שהיתה שם בין הגנרלים. זה אני מבינה. אבל כל הזמן היא היתה מוקפת - חוץ מהאנשים האלה שנגיד היא התאכזבה מהם או בטח היא אולי הרגישה שהיא לא יכולה לסמוך עליהם כרגע - ביועצים אחרים. ואלון היה סגן ראש הממשלה, אם אני לא טועה.
- ת אלון לא איש צבא. אלון היה איש צבא ב-1948. הקשר שלו עם הצבא הוא - אלון לא היה אסטרטג. אלון היה פוליטיקאי. את מבינה? והוא לא היה במפלגה שלהם. אתם צריכים להבין שהמשקעים ~~ש~~ לא השתנו. שום דבר לא השתנה. אתם חושבים שהם היו מחובקים ~~הם~~ אבל ~~ש~~ תמיד היה החיץ הזה. דבר שאי אפשר להצביע עליו ולא רואים אותו. את מבינה? את לא יכולה להגיד תשמע, הנה, מרגישים שיש הבדל ~~בין~~ ~~אני~~ לא היה דבר כזה. אבל ~~היה~~ בהחלט אלון לא היה מקורב אליהם.
- ש מה עם צביקה זמיר?
- ת צביקה זמיר היה ראש המוסד. צביקה זמיר שם את הידיעה על השולחן ביום חמישי. מי שהכיר את הדו"חות זה דיין. עכשיו, את צריכה להבין

את ההיררכיה המודיעינית במדינת-ישראל. מי שאחראי על כל המודיעין במדינת-ישראל זה אמ"ן. הם אחראים, הם מנחים את המוסד ואת השירות הבטחון הכללי, ^{הם קבלים} מהם הם רוצים, איזה סחורה הם רוצים שיביאון ~~ל~~ ויעדים. (אחריות קודם כל על ראש אמ"ן. מי שאחראי על ראש אמ"ן זה הרמטכ"ל. מי שאחראי על הרמטכ"ל זה שר הבטחון. עכשיו, היו ידיעות, אני בטוח שזמיר עוד יפתח את הפה. בטוח. הוא עוד ידבר. לדעתני, יש לו הרבה מה להגיד. במיוחד על התקופה הזאת. אני לא חושב שגולדה תצא באור לא טוב אם הוא ידבר או יהיה לו מה להגיד. אם הוא ירצה להגיד. אני לא בטוח. אני לא חושב שהוא ידבר. כנראה ^{על} של ראשי המוסד.

ש בכל אופן, אני מבינה שאחרי מלחמת יום הכיפורים היא המשיכה, או גם בזמן מלחמת יום הכיפורים אתה בטח הסתובבת איתה ... היא הסתובבה ~~ל~~ איך החיילים קיבלו אותה?

ת בהתלהבות בלתי רגילה. בהתלהבות. מלת ציוץ לא שמענו מהחיילים. להיפך. יש לי אפילו, אני אראה לך את זה בתמונות, שהיא עומדת ברמה ועשרות חיילים מסביבה. אני זוכר בזמן המלחמה הביאו לה תמונות של שבויים ישראלים שהסורים לקחו. תמונות מזעזעות, מזעזעות. דברים שלא יאומן. אף אחד לא יודע מזה ש-30 או 40 חבריה שלנו הסורים חיסלו.

~~ש ... (לא נקלט)~~

ת מה? עם ידיים ורגליים כפותות, כשאברי המין כרותים, תקועים בתוך הפה. דברים איומים. היא ראתה. היא חטפה מזה את שוק חייה היא חטפה. היא בכתה. היא בכתה המון. היה לה קשה עם זה. אני יודע שהיה לה מאד קשה. אני זוכר אחרי זה הפגנות ... והיא עמדה ... זה

לא בא לה ככה. ~~(לא נקלט)~~

ש איך קיבלו אותה בחוץ-לארץ?

ת אחרי יום כיפור?

ש אחרי יום כיפור.

ת אחרי יום כיפור אני נסעתי איתה רק פעם אחת בזמן המלחמה. כמה שאני זוכר זה היה פעם אחת ויחידה שנסעתי איתה, וזה היה בזמן המלחמה. יצאנו לווינגטון, היא נסעה לניקסון, ~~אסענו~~ במטוס גימבו שהיה ריק לגמרי, שהוציאו ... ברכבת האווירית תחמושת. אני חושב שזאת היתה הפעם האחרונה שנסעתי איתה. כן. בפעם האחרונה שהיא נסעה מפה גם.

ש ומתי נפרדתם?

ת אנחנו נפרדנו, הסיפור שנפרדנו, התחיל הסיפור, ... אותו דבר כמוה. אותו סיפור ... אף אחד לא ידע שרבין מועמד להחליף אותה. אז היא קראה לי ואמרה לי, רבין הולך להיות מועמד ואני ביקשתי מראש השירות שתטפל בו. אתה הולך לאבטח אותו. ובאמצע העבודה. אני עבדתי איתה, זה היה אחרי הצהריים, לקחתי את הדברים שלי ועברתי לרבין. הוא היה שר העבודה. היה לו משרד במגדל שלום. באתי אליו. אמרתי שלום. שלחו אותי. אני עכשיו צמוד אליך. עכשיו, רבין מכיר אותי. הוא ידע שאני ראש חוליה של ראש הממשלה. וככה התחלתי לעבוד אתו. ישבתי אתו גם כן, כמה ימים, שבוע, עד ~~שם של פורטס~~ שהוא המועמד. ואחרי שבועיים הוא כבר היה ~~הוא~~.

ש זאת אומרת, אחרי שגמרו את כל השיחות אצל ראשי ... וכו', האם היה אחר כך משהו ידידותי...?

ת אנחנו תמיד היינו מנסים, אני הייתי מספר לה בדיחות. זה התחיל מזה שהיילנו - ~~קלע אחד~~ ~~בשיחה~~ ~~ממשיכה לעשות ... אנחנו יושבים~~ מוציאים דרכונים. כל אחד מוציא את הדרכונים. וכל אחד שהיה ~~גלו~~ שם לועזי היה צריך לעברת את השם שלו. אז היא כל אחד ~~שאלה~~, נו, מה אתה היית? מה השם שלך היה, שדה? שם המשפחה שדה? אז הוא היה אומר אני הייתי ככה. ואז היא מגיעה אלי ואומרת נו, עובד, מה שם המשפחה הקודם היה? ושם המשפחה שלי זה נכון(?). אז אני אומר לה, שם המשפחה הקודם היה נוסבאום. היא התפוצצה מצחוק. ומדי פעם כשהיתה רוצה לקרוא לי, היתה קוראת לי נוסבאום. זה היה זה.

הסיפור השני, אחד הסיפורים המצחיקים גם כן היה, שיום אחד הגענו בניו-יורק, אנחנו מגיעים לארוחת ערב מפוארת במלון אמריקנה. היום זה כבר שרתון. ולי הייתי היה טוקסידו. זה היה ארוחת ערב עם טוקסידו. אז אני הייתי צריך לשבת הכי קרוב אליה. אז איפה מושיבים אותי? מושיבים אותי בשולחן הנכבדים למעלה. היתה במה שהשורה העליונה אלה שתרמו 100 אלף דולר, השורה התחתונה 50 אלף דולר, ושאר השולחנות באולם הם כל העמך שתרמו שמו אותי בשורה של 100 האלף דולר. אני יושב בשורה עם כולם. היא יושבת מצד ימין שלי. שישה אנשים מפרידים בינינו, אבל אף אחד לא מכיר את השני. באו מכל ארצות-הברית כל מיני כאלה. אנחנו יושבים ומדברים. פתאם, זה שיושב משמאלי, אומר לי, נו, כמה אתה נתת השנה? אני מסתכל עליו, אני אומר לו, יש לך אולי להלוות לי דולר? הוא לא ידע מי אני.

אנחנו מגיעים למלון. ... לספר לגולדה. ישבנו. היא אומרת, נו, היא צחקה עלי תמיד על הטוקסידו. אמרתי לה, את יודעת מה עשו לי שם? אחד בא ושאל אותי כמה תרמתי, אז שאלתי אותו אם יש לו להלוות לי דולר. היא התפוצצה מצחוק. מה זה?!

יש עוד סיפור אחד, שיום אחד אנחנו שוב יוצאים לארוחת ערב עם טוקסידו, ~~לארוחת ערב~~ אנחנו יושבים. היה איזה מקום בניו יורק שהייתי חייב לקפוץ מהאוטו. תוך כדי הקפיצה והחזרה לאוטו קרעתי את המכנסיים מאחורה, אבל לא על התפר, אלא לרוחב. עכשיו, הייתי צריך עוד פעם לקפוץ החוצה. ואז, מאחורנית, במכשיר קשר הבחור אומר לי, בוא הנה, מה זה כל המכנסיים שלך לבנות מאחורה? אני אומר לו, זה לא המכנסיים זה כבר התחתונים.

טוב, אנחנו מגיעים למקום. אני לא יכול לצאת החוצה. עכשיו, גולדה היתה רגילה שאני ¹⁶³ ופותח לה את הדלת, ואנחנו הולכים ביחד. אז אני מבקש מאחד הבחורים שמישהו יארגן, איך שאנחנו מגיעים, שהוא יפתח לה את הדלת, אני לא יוצא מהמכונית. היא לא שומעת שאני מדבר איתם. זה הכל באוזניה. אז בא הבחור, קופץ, ואני נשאר לשבת.

אני לא יוצא. אני אומר לה, הגברת מאיר, הוא מחכה לך להכנס. היא אומרת לי - למה אתה לא יוצא? אני אומר לה - אני לא יכול לצאת. למה אתה לא יכול לצאת? אני אומר לה - המכנסיים שלי קרועות מלמעלה עד למטה. היא התפוצצה מצחוק. היא יוצאת מהאוטו, מה זה עם דמעות! אחרי זה היו צריכים להביא אותי לזה. עכשיו, איך אני מגיע ל-

ש לאירוע?

ת לא. לאירוע כבר ויתרתי. עכשיו, ביקשתי שהמכונית תחזיר אותי בחזרה למלון, שאני אחליף מכנסיים. זה לא היה קרע. זה היה כל המכנסיים נקרעו. ויש בעיה. אני הולך עם אקדח. ואז הייתי צריך לחזור למלון. יש לי כאן אקדח בצד.

ש שהם לא כל כך יודעים שיש לך בטח.

ת לא. תשמעי, כשאת איתה, זה מילא, אבל כשאת נוסעת ואת צריכה להגיע למלון, אני לא יכול. עכשיו אני צריך להכנס ל... איך אני עובר עם הקרע הזה וזה? אמרתי, אני אוריד את האקדח. הכנסתי אותו לכיס. לקחתי את המעיל, קשרתי את זה כמו סוודר מסביב. כולם מסתכלים עלי. נער המעלית אומר, מסתכל עלי, הולך עם טוקסידו כזה מכווער, והמעיל ... אז זה אחד הדברים.

היה לנו עוד סיפור איתה, שהגענו לפריז יום אחד. בפריז גרנו בבית של השגריר. החליטו לשכן אותנו בביתו של השגריר. יש גבול כמה אנשים יכולים לישון שם. עכשיו, בערב, אחרי האירוע, אנחנו מגיעים כולם לביתו של השגריר. השגריר ... העוזרים והיועצים, המאבטחים. וב... בלובי יש פסנתר.

(סוף הקלטה)